

СЛОВОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДІЄСЛІВНИХ ОСНОВ З КАТЕГОРІАЛЬНИМ ЗНАЧЕННЯМ АКТИВНОГО РУХУ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Л.В. Щигло

Стаття присвячена дослідженню словотворчого потенціалу дієслівних основ з категоріальним значенням активного руху в сучасній німецькій мові. Вивчення результатів реалізації словотворчого потенціалу дозволяє не лише визначити кількість і якість похідних на базі певного класу твірних, а й встановити семантичні, формальні й прагматичні чинники, які сприяють або стримують чи взагалі унеможливають утворення тих чи інших похідних.

Відправним моментом в аналізі словотвірної системи чи її складових був і залишається словотворчий формант. В цьому напрямку сучасна наука про словотвір має чималі напрацювання. Однак двокомпонентність основної одиниці словотвору – похідного слова – зумовлює необхідність детального опису словотвірної системи із опорою на твірну основу як типологізуючий чинник. Тому в сучасному словотворі як доповнення до формантоцентричного аспекту дослідження формується основоцентричний напрям.

Найважливішою проблемою основоцентричного словотвору є дослідження словотворчої спроможності різних класів твірних слів, всебічне вивчення їх дериваційної поведінки. Вивчення результатів реалізації словотворчого потенціалу дозволяє не тільки визначити якість і кількість похідних на базі певного класу твірних, а й встановити семантичні, формальні й прагматичні чинники, які сприяють або стримують чи взагалі унеможливають утворення тих чи інших похідних.

Предметом дослідження в цій статті є словотворчий потенціал дієслівних основ з категоріальним значенням активного руху в сучасній німецькій мові.

Виявлення словотворчих потенцій основ дієслів поглиблює розуміння мови як системного явища, яке полягає у взаємодії мовних рівнів. Словотворча потенція не визначає моделей побудови похідного слова, а містить лише загальні вказівки на те, які лексико-морфологічні розряди слів можуть бути утворені від основ одного лексико-морфологічного розряду.

Словотворча потенція, в нашому дослідженні, визначається як “категорія мови, що відображає здатність основи до породження нових семантично та структурно залежних від неї слів” [1, 7]. Вона відображається у валентності та активності основ, що характеризують якісні та кількісні аспекти реалізації. Під словотвірною валентністю ми розуміємо здатність твірної основи вибірково вступати в комбінації зі словотворчими компонентами (афіксами та основами) [1; 2]. За визначенням М.Д. Степанової, – це поняття внутрішньої валентності [3, 170]. Валентні зв'язки основи формують модель, вибираючи ті афікси, які не суперечать суті її структурних, граматичних, семантичних і морфологічних властивостей. Валентність основ визначається на основі аналізу похідних слів, які зустрічаються в текстах або включені в лексикографічні джерела і в яких потенція постає в реалізованому вигляді.

Валентні відносини є частиною дистрибуції. Дистрибуція – це сукупність усіх оточень, у яких може чи не може зустрічатися певна мовна одиниця. Залучення елементів дистрибутивного аналізу дає можливість установити сучасні тенденції до використання чи невикористання тих або інших словотворчих засобів у словотвірній системі сучасної німецької мови.

На основі валентних характеристик твірної основи формуються моделі утворення похідних основ та здійснюється відбір таких словотворчих засобів, які не суперечать структурним, граматичним, семантичним і морфонологічним властивостям цієї твірної основи.

У нашому дослідженні словотворча активність дієслівних основ з категоріальним значенням активного руху визначається ступенем реалізації основою її словотворчих можливостей, візуально зафіксованих в словниках похідних слів. Словотворча активність зазначених основ залежить від потреб у похідних словах, які можуть бути утворені від твірної основи під час спілкування. Активність основ визначалася нами за словниковими даними.

Основна ономасіологічна ознака дієслова – дія. Це відкриває широкі словотворчі перспективи для основ дієслів у породженні похідних основ зі словотвірним значенням діяча, дії, процесу та наслідку дії, предметності, якісних і кількісних процесуальних ознак. Проте вони значною мірою обмежуються словотвірною валентністю цих основ. Основними способами реалізації словотворчих функцій основ дієслів у процесі породження віддієслівних дієслів, іменників та прикметників виступають конверсія та афіксація.

Основи дієслів, які функціонують у сучасній німецькій мові, словотворчо активні у подальшому процесі словотворення. Як показують спостереження над фактичним матеріалом, дієслівні основи характеризуються високою активністю у творенні похідних основ дієслів й іменників. До словотвірно активних можна віднести також префіксальні дієслівні основи.

Основи префіксальних дієслів беруть участь в утворенні похідних основ іменників і прикметників шляхом суфіксації та конверсії. Вони характеризуються широкими валентними зв'язками при творенні суфіксальних імен дії як результат синонімії моделей суфіксального словотворення. Найбільш активними є твірні основи дієслів з префіксами *ab-, an-, be-, ein-* та інші при утворенні конверсивних і суфіксальних іменників словотворчого поля дії з суфіксами *-ung,-erei*. Ліве розширення основи, тобто префікс, робить основу словотворчо пасивною в породженні похідних основ префіксальних дієслів, оскільки з ускладненням словотвірної структури основи дієслова зменшуються її словотворчі можливості. Низька активність основ префіксальних дієслів в утворенні імен діяча пояснюється відсутністю в мовній системі відповідних лексичних і семантичних ніш. Основи префіксальних дієслів є малоактивними в утворенні суфіксальних прикметників. Значення якісної ознаки, яка мотивується дією префіксального дієслова, виражається, головним чином, ад'єктивованими дієприкметниками. Основи німецьких префіксальних дієслів, яким властиве категоріальне значення активного руху, беруть участь у подальшому словотворенні, породжуючи віддієслівні похідні основи іменників і прикметників шляхом суфіксації та конверсії. Більшість основ префіксальних дієслів словотворчо активні.

Основи німецьких префіксальних дієслів реалізують свої словотворчі потенції в одному або двох, рідше – трьох, віддієслівних дериватах. Вони утворюють віддієслівні похідні основи іменників і прикметників шляхом суфіксації та конверсії, наприклад: *ankommen – прибувати, приходити, приїжджати, → m.f Ankommende – той(та), хто приїжджає, прибуває, ankötmlich – привітний, m Ankömmling – прибулець, приїжджий, той, хто приїхав.*

Основи німецьких префіксальних дієслів беруть участь в утворенні похідних основ іменників словотворчого поля дії і словотворчого поля діяча. Словотворче поле дії включає ті суфікси (*-ung, -ei (erei-),e,-,keit, t-,* і т.п.), які утворюють назви неістот. Словотворче поле діяча (суфікси *-er, -ling* тощо) породжує назви істот.

Як показують результати дослідження, основи німецьких дієслів в породженні віддієслівних похідних основ іменників досить високі. Вони є найбільш активними в утворенні імен дії, наприклад: *durchlaufen – проходить крізь що-н. → m Durchlauf – прохід, abfahren – відїжджати → f Abfahrt*. Висока словотворча активність основ дієслів в породженні імен дії визначається загальномовними тенденціями до номіналізації діяльності людини.

Основи дієслів характеризуються низькою активністю в утворенні похідних основ іменників словотворчого поля діяча. Імена діяча складають незначну частину будь-

якої словотвірної системи, у тому числі й останньої у сучасній німецькій мові. Здатність основи префіксального дієслова породжувати віддієслівні імена діяча значною мірою визначається її семантичною та словотвірною структурою, а також наявністю в мовній системі відповідних лексичних і семантичних ніш, наприклад: *mitfahren* – іхати разом з ким-небудь → *m Mitfahrer* – 1) супутник, 2) пасажир.

Показники словотворчої активності основ німецьких дієслів в утворенні похідних основ іменників шляхом конверсії середні. Конверсія характерна, головним чином, для основ дієслів з твірною основою кореневої структури (структурний тип: *pr + LV*), наприклад: *ausreiten* – 1) виїжджати верхи; 2) прогулюватися верхи → *m Ausritt* – 1) виїзд верхи; 2) кавалькада. Результати дослідження підтверджують положення про те, що конверсія як спосіб словотворення значно знизила свою активність в сучасній німецькій мові.

Активність основ дієслів в породженні віддієслівних похідних основ прикметників не дуже висока. Вони є неактивними в утворенні похідних основ суфіксальних прикметників, наприклад: *eingehen* – прибувати, поступати. (про кореспонденцію) → *eingängig* – зрозумілий, дохідливий. Більшість похідних основ віддієслівних прикметників є ад'єктивованими дієприкметниками, так як у сучасній німецькій мові значення якісної ознаки, яка мотивується дією, виражається переважно не віддієслівними суфіксальними прикметниками, а ад'єктивованими дієприкметниками наприклад: *durchlaufen* – пробігати, проходити швидким кроком через що-н. → *durchlaufend* – той, що пройшов; поточний; безперервний. Ад'єктивовані дієприкметники (конверсивні прикметники) позначають відношення до дії як постійну властивість або якість предмета. Ад'єктивізація дієприкметників – це процес поступового накопичення дієприкметником ад'єктивованих значень (значень постійної, статичної ознаки) і послаблення граматичних рис дієслівності (значення часу, виду, стану), що призводить до відриву такого дієприкметника від системи форм дієслова. Ступінь ад'єктивізації дієприкметників значною мірою залежить від ступеня віддаленості лексичного значення ад'єктивованого дієприкметника від лексичного значення відповідного дієслова [4, 56]. З точки зору синхронії ад'єктивізація розглядається як співіснування дієприкметника та віддієприкметникового прикметника.

Словотворча потенція основ дієслів реалізується за рахунок їх валентних властивостей. Розглянемо внутрішню валентність, в нашому дослідженні словотвірну валентність дієслівних основ з категоріальним значенням активного руху, як у внутрішньодієслівному, так і у віддієслівному словотворенні.

Найбільш характерним структурним типом для дієслівних основ з категоріальним значенням активного руху у внутрішньодієслівному словотворенні є *pr + LV*. За ним утворюються похідні основи дієслів від кореневої твірної основи з традиційними німецькими префіксами *be-, er-, ent-, ver-, zer* та напівпрефіксами *ab-, an-, aus-, bei-, durch-* та іншими.

Виявлені похідні основи дієслів з префіксом *be-* співвідносяться з твірною основою дієслова нульового степеню деривації і мають такі словотвірні значення(СЗ):

- 1) цілеспрямованої дії, охоплення дією чого-н.: *befahren* – їздити (по дорозі і т. п.), плавати (по морю і т.п.), *befliegen* – облітати; пролітати (вздовж чого-н., над чим-н.) і т.п;
- 2) інтенсивності дії: *beeilen (sich)* – квапитися, поспішати;
- 3) орнативності: *fahren vt* – возити, везти ← *befahren vt* – розвозити(що-н.; напр., гній на поле), *ziehen* ← *beziehen* – обтягувати, покривати; оббивати (меблі).

Похідні основи дієслів, що утворилися за допомогою префікса *ent-* виражають такі СЗ:

- 1) віддалення, руху від вихідної точки, втечі звідки-н., від кого-н.: *entfliegen* – летіти, відлітати, *entkommen* – утекти, вислизнути, піти;
- 2) інхотивності: *virivaten* (у кого-н., напр., про слово, крик).

За допомогою префікса *er-* утворюються похідні основи дієслів зі СЗ:

- 1) результату дії: *ersteigen* – піднятися (на що-н.); досягати вершини (гори).

Віддієслівним похідним основам з префіксом *ver-* властиві такі СЗ:

- 1) віддалення, розсіювання: *verfliegen* – випаруватися (про запах), *verlaufen sich* – розходитися, розсіюватися (про туман);
- 2) переміщення чого-небудь на інше місце: *verrutschen* – зповзти; зсунутися;
- 3) поступове припинення дії: *verrollen* – утихати, відгриміти (про грім);
- 4) неправильну або неуспішну за своїми результатами дію: *verreiten* – 1) заїздити коня 2) *sich verreiten* – заблукати, заїхати не туди (про вершника)
- 5) використання, витрати: *verfahren* – проїздити (гроші, час);
- 6) створення перепони, перешкоди (про шлях): *vertreten* – перегородити (шлях кому-небудь);
- 7) зміни стану, перетворення в що-небудь: *verkommen* (із затемненою семантичною мотивацією) – 1) прийти в занепад 2) перен. опускатися (про людину).

Особливість похідних основ дієслів, які утворилися за допомогою префікса *zer-* полягає в тому, що вони повністю втратили семантичний зв'язок з твірною основою. Виявлено похідні основи з таким СЗ:

- 1) деструкції (знищення, роздроблення): *zerschießen* – розстрілювати, знищувати вогнем, *zertreten* – розтоптати, роздавити;
- 2) псування, зношення: *zerfahren* – роз'їздити, зіпсувати (їздою дорогу);
- 3) розсіювання, розчинення, зникнення: *zergehen* – 1) розчинятися; розходитися; розтанути (у воді і т. п.), 2) розтанути, розплавитися, 3) розходитися, розсіюватися (напр., про туман).

Похідні основи з префіксом *ab-* виражають такі СЗ:

- 1) віддалення від чого-н.: *abfliegen* – відлітати;
- 2) усунення чого-н.: *abtreten* – чистити, витирати (ноги об килимок);
- 3) інтенсивності дії, охоплення предмета дією: *abfliegen* – облетіти (трасу, територію); патрулювати (район);
- 4) результату дії або зміни стану: *abfahren* – зношувати, псувати (їздою напр. шини); загнати, заїздити (коней).

Префікс *an-* використовується для творення похідних основ дієслів з таким СЗ:

- 1) наближення, прибуття: *anfahen* – 1) *vt* привозити, підвозити (що-н.) 2) *під'їжджати; прибувати* (про поїзд), *anfliegen* – прилітати, підлітати, *ankommen* – прибувати, приходити, приїжджати; спорт. фінішувати, *ankriechen* – приповзти (про комаху);
- 2) набуття чого-н., привиття чого-н. кому-н.: *anerziehen vt* – прививати (вихованням);
- 3) початку або неповноти дії: *anfahen* – від'їжджати;
- 4) зростання, накопичення: *anlaufen* – зростати, накопичуватися (про борги).

Похідні основи дієслів утворені за допомогою префікса *auf-* мають СЗ:

- 1) спрямування дії вгору: *auffliegen* – 1) злітати, здійматися, зніматися 2) вибухати, висаджувати у повітря;
- 2) рух один за одним, а також наштовхування на що-н.: *auflaufen* – мор. сісти на міліну; наштовхнутися, *aufziehen* – 1) вишикуватися; 2) виходити на парад (на демонстрацію);
- 3) відкритого стану: *auffliegen* – розкритися (про двері, вікна);
- 4) збільшення об'єму предмета, накопичення чого-н.: 1) *auffahren* – навозити (напр. піску) 2) розм. наставити (на стіл страви);

5) нав'язування чого-н.: *aufdrängen* – нав'язувати (напр. свою думку, дружбу кому-н.).

З префіксом *aus-* похідні основи отримують такі СЗ:

1) спрямування дії зсередини назовні: *ausfegen* – вимитати (сміття), виповзати, вилуплюватися (із яйця);

2) відхилення чого-н., кого-н. від шляху, від норми: *ausgleiten* – посковзнутися; зісковзнути, вислизнути;

3) вилучення: *ausziehen* – витягувати, видьоргувати (напр. цвях, зуб);

4) розширення, збільшення об'єму чого-н.: *ausrollen* – розкачувати (напр. тісто);

5) охоплення дією певного простору, а також прояву дії, стану в повному об'ємі: *ausfahren* – 1) об'їжджати, не зрізаючи кутів 2) вижимати (швидкість);

6) зміни стану: *ausfahren* – розбити, розїздити (дорогу), розтоптувати, стоптувати, розбивати (взуття).

Похідні основи дієслів, що утворилися за допомогою префікса *bei-* виражають такі СЗ:

1) наближення до чого-н. або знаходження поблизу від чого-н.: *beikommen* – підступати, наближатися, підходити щільно, упритул;

2) приєднання, співучасті в чому-н., згоди з ким-н., чим-н.: *beispringen* – поспішати на допомогу, допомагати (кому-н.), виручити (кого-н.)

3) додавання: *beifolgen* – додавати до чого-ню, прикладати.

З префіксом *durch-* утворюються похідні основи дієслів як з відокремлюваним, так і з відокремлювано-невідокремлюваним префіксом. Виявлено такі СЗ похідних основ дієслів з відокремлюваним префіксом *durch-* :

1) проходження через що-н, по чому-н: *'durchkriechen* – проповзти крізь що-н, *'durchlaufen* – пробігати, проходити швидким кроком (по чому-н);

2) подолання перешкод або труднощів: *'durchbekommen* – розм. виходити (хворого);

3) пошкодження, зношення чого-н: *'durchlaufen* – 1) протоптати, зносити (взуття, панчохи) 2) натерти ноги (під час ходіння), *'durchtreten* – протоптати (напр. чоботи);

4) інтенсивності, завершення дії: *'durchfegen* – швидко вимести.

СЗ похідних основ дієслів з відокремлювано-невідокремлюваним префіксом *durch-* є таким:

1) охоплення рухом якого-н простору: *durch'fahren* – 1) об'їхати, об'ї здити, 2) проїхати, пройти.

Похідні основи дієслів з префіксом *ein-* мають СЗ, які вказують на:

1) спрямованість дії всередину чого-н, а також знаходження всередині чого-н: *einreiten* – в'їхати верхи (куди-н);

2) приєднання кого-н, чого-н до чого-н: *einbeziehen* – включати, залучати;

3) руйнування чого-н: *einschießen* – прострілювати, руйнувати (артилерійським вогнем).

Похідним основам з префіксом *entgegen* - притаманний семантичний зв'язок з твірною основою. Виявлено похідні основи з таким СЗ:

1) рух назустріч: *entgegeneilen* – поспішати назустріч кому-н.

Виявлені похідні основи дієслів з префіксом *entlang-* виражають таке СЗ:

1) спрямованість руху вздовж чого-н.: *entlangfliegen* – летіти вздовж чого-н.

Префікс *gegenüber-* використовується для творення похідних основ дієслів з таким СЗ:

1) відношення до чого-н, кого-н: *gegenübertreten* – підходити, ставитися (як-небудь до кого-н).

Похідні основи дієслів, що утворені за допомогою префікса *mit-* мають таке СЗ:
1) сумісної дії, участі, супроводу: *mitgehen* – *іти (разом з ким-н); супроводжувати (кого-н).*

Віддієслівним основам з префіксом *nach-* властиве таке СЗ:

- 1) спрямованість дії слідом за ким-н., чим-н.: *nacheilen* – *поспішати, бігти за ким-н., чим-н.;*
- 2) відставання від кого-н, чого-н: *nachhinken* – *розм.. відставати; плестися у хвості, nachtraben* – *плестись (у хвості) (за ким-н.);*

Виділені похідні основи дієслів з відокремлюваним префіксом *über-* виражають таке СЗ:

- 1) рух через що-н, вихід за певні межі: *'überfahren* – *переїжджати, переправлятися на інший берег, 'übertreten* – 1) *виходити з берегів* 2) *спорт. заступити за лінію.*

Віддієслівним основам з невідокремлюваним префіксом *über-* притаманні такі СЗ:

- 1) спрямованості дії через що-н: *über'fliegen* – *пролітати над чим-н., перелітати що-н.;*
- 2) орнативності: *über'ziehen* – *обтягувати, покривати що-н. напр. тканиною;*
- 3) дозволу(на проїзд): *über'fahren* – *проїхати (напр. закритий світлофор);*
- 4) псування, пошкодження: *über'jagen* – *загнати(коней), übertreten* – *вивернути ногу, оступитися (пошкодити собі ногу).*

Виявлені похідні основи дієслів з відокремлюваним префіксом *um-* виражають такі СЗ:

- 1) рух навколо чого-н., зворотній рух, поворот, об'їзд: *'umfahren* *робити крюк, їхати в об'їзд;*
- 2) звалення з ніг, наїзду на кого-н., що-н.: *'umfahren* – *наїхати на кого н, на що-н., повалити, збити з ніг, чистити, umrennen* – *повалити під час бігу, збити з ніг кого-н.;*
- 3) переміщення, зміни чого-н.: *'umsteigen* – *пересаджуватися, пересідати в інший поїзд, вагон).*

Похідні основи дієслів з невідокремлюваним префіксом *um-* мають таке СЗ:

- 1) рух навколо чого-н. або оточення кого-н, чого-н: *um'drängen* – *юрбитися навколо чого-н, навколо кого-н., umfahren* – *обїжджати.*

Виявлені нами похідні основи дієслів з відокремлюваним префіксом *unter-* мають такі СЗ:

- 1) рух вниз, під що-н, знаходження внизу, під чим-н., інколи знищення, смерті: *'untergehen* – 1) *заходити про світила* 2) *тонутти* 3) *загинутти; 'unterziehen* – 1) *підтягувати підводити напр. балку під що-н.* 2) *одягати під низ, піддівати напр.. теплу кофту;*

- 2) підкорення чого-н., кого-н.: *'unterbekommen* – *підкорити собі кого-н., що-н.*

СЗ похідних основ дієслів з невідокремлюваним префіксом *unter-* є такі:

- 1) рух під чим-н., поміщення чого-н. під що-н.: *unter'führen* – *прокладати дорогу під що-н.;*
- 2) проникнення куди-н., змішування, дезорганізації: *unter'wandern* – *проникати (в країну, організацію тощо); порушувати однорідність (населення); дезорганізувати;*
- 3) здійснення дії нижче норми: *unter'schreiten* – *не витратити (за кошторисом), не використати (виділені кошти).*

Виявлені похідні основи дієслів з префіксом *vor-* співвідносяться з твірною основою дієслова нульового ступеню деривації і мають таке СЗ:

1) рух вперед або постановки предмета попереду кого-н, чого-н, перед ким-н, чим-н: – *ixati (verchi) poperedu kogo-n.*

Похідні основи дієслів з префіксом *wider-* втратили повністю словотвірний зв'язок з дієсловами активного руху.

За допомогою префікса *zu-* утворюються похідні основи дієслів зі СЗ:

1) наближення в бік кого-н, чого-н: *zufahren* – *nid'ixdžati (do čogo-n.)*, *zufliegen* – *pidlitati, prilitati (do čogo-n.)*. Твірні основи дієслів з категоріальним значенням активного руху структурного типу LV+ *suř* утворюють такі віддієслівні похідні основи іменників з категоріальним значенням активного руху:

1 Похідні основи іменників словотворчого поля дії :

а) з суфіксом *-ung* зі словотвірним значенням процесу або результату дії: *besteigen* – 1) *pidnimatisja, sħoditi na čo-n* → *Besteigung* – *sħodžennja, posadka*;

б) з суфіксом *-erei* зі словотвірним значенням безперервної тривалості або повторюваності дії: *laufen* – *bižati* → *Lauferei* – *bižotnja*;

в) з суфіксом *-t*: *f Fahrt* – *ixda, poiždka*;

г) з префіксом *ge-* зі словотвірним значенням повторюваності дії: *Gelaufe* – *bižotnja*.

До словотворчого типу імен дії слід віднести також утворення за допомогою субстантивзації та конверсії, наприклад:

1) субстантивовані інфінітиви зі словотвірним значенням процесу: *n Erspringen* – *спорт. sħoplennja m'jača pid čas stribka* ;

2) конверсивні іменники зі словотвірним значенням одноразової дії: *m Ansprungi* – *напад, striбок(ħижжака)*.

2 Похідні основи іменників словотворчого поля діяча:

а) з суфіксом *-er* зі словотвірним значенням агентивності: *abgehen* – *imi, vixoditi toščo* → *m Abgänger* – *vipusknik(ħkoli), abiturient*.

б) з суфіксом *-ling* зі словотвірним значенням зневаги (емоційне забарвлення): *flüchten* – *utikati* → *m Flüchtling* – *utikač*.

3 Похідні основи конверсивних іменників: *anfahren* – → *n Anfahren* – *pidvezennja, privezennja, dostavka*.

4 Похідні основи ад'єктивованих дієприкметників: *aufziehen* – → *aufgezogen* – *zħudženij*.

Аналіз словотворчої активності та словотвірної валентності дієслівних основ як у внутрішньодієслівному, так і у віддієслівному словотворенні дає можливість сформулювати основні закономірності реалізації їх словотворчих потенцій, а саме:

1 Основи дієслів з кореневою твірною основою утворюють похідні основи дієслів за допомогою традиційних німецьких префіксів *be-*, *er-*, *ent-*, *ver-*, *zer-* та напівпрефіксів *ab-*, *an-*, *aus-*, *ei-*, *durch-*, *ein-* та інших.

2 Основи дієслів з кореневою твірною основою тяжіють до інтеграції з суфіксами імен дії *-ung*, *-erei*.

3 Основи дієслів з кореневими твірними основами беруть участь в утворенні похідних основ імен діяча, як правило, поєднуючись з суфіксом *-er*. Основи дієслів з твірною основою афіксальної структури є майже пасивними в породженні похідних основ іменників словотворчого поля діяча, що говорить про те, що словотвірна структура основи є одним із чинників, який впливає на реалізацію її словотворчих потенцій в утворенні суфіксальних іменників словотворчого поля діяча.

4 Основи дієслів з дієслівними твірними основами кореневої структури є активними в утворенні похідних основ іменників шляхом конверсії.

5 Основи дієслів є майже неактивними в породженні суфіксальних прикметників. Значення якісної ознаки, що мотивується дією дієслів, виражається, головним чином, ад'єктивованими дієприкметниками

Отже, основними чинниками, що визначають словотворчі потенції дієслівних основ з категоріальним значенням активного руху у сучасній німецькій мові, є їх словотвірна та семантична структура, наявність відповідних лексичних і семантичних ніш у словотвірній системі, співвідношення словотвірної системи та прийнятої в мові норми.

SUMMARY

The article explores the word-building potential of verbal stems with categoric meaning of active movement in Modern German. Verbal stems form prefixal verb, noun and adjective stems by means of prefixation, suffixation and conversion, being characterized by a considerable word-building potential.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляева Т.М. Словообразовательная валентность глагольных основ в английском языке. – М.: Высшая школа, 1979. – 180 с.
2. Ищенко Н.Г. Словообразовательная синонимия в современном немецком языке. – К.: Издательский центр КДЛУ, 2000. – 349 с.
3. Степанова М.Д., Фляйшер В. Теоретические основы словообразования в немецком языке. – М.: Высшая школа, 1984. – 264 с.
4. Шепель Ю.А. Организация словообразовательного ряда как комплексной единицы языка // Иноземна філологія на межі тисячоліть: Тези доповідей міжнародної конференції, присвяченої 70-річчю факультету іноземних мов. – Харків: Константа. – 2000. – С. 313-316.

Надійшла до редакції 14 вересня 2007 р.